

บทที่ 3

กรอบความคิดทางปรัชญา

3.1 ความหมาย และส่วนประกอบต่าง ๆ ของปรัชญา

3.1.1 ความหมายของ “ปรัชญา” และ “Philosophy”

คำว่า “ปรัชญา” เป็นคำสันสกฤต (ปร และ ชญา) ตรงกับคำที่ใช้ในภาษาบาลีว่า “ปัญญา” ซึ่งหมายถึงความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ความรู้แจ้ง ความรู้ยิ่ง และความฉลาด¹

“ปรัชญา” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493 ได้ให้ความหมายว่า “วิชาที่ว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง”

คำว่า “Philosophy” ในภาษาอังกฤษมีรากศัพท์เดิมมาจากภาษากรีกว่า “Philos+Sophia” Philos แปลว่า ความรัก (Love) Sophia แปลว่า “ความรู้” หรือ “ปัญญา” (Knowledge, Wisdom)

ดังนั้น “Philosophy” จึงแปลว่า ความรักในความรู้หรือความรักในความฉลาด²

จากการวิเคราะห์รากศัพท์ของคำว่า “ปรัชญา” หรือ “ปัญญา” กับ “Philosophy” แล้วพบว่า ความหมายของศัพท์มีความแตกต่างกันบ้าง เพราะคำว่า “Philosophy” หมายถึงความรักในความรู้ ส่วนคำว่า “ปรัชญา” หมายถึงหลักแห่งความฉลาดปราดเปรื่อง

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า “ปรัชญา” และ “Philosophy” นั้นใช้ในความหมายเหมือนกันโดยถือเอาแนวปรัชญาตะวันตกเป็นเกณฑ์³

แฟรงค์ ทิลลี ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาว่า “ปรัชญาคือระบบความคิดของบุคคล แต่ละคนจะสร้างระบบความคิดของตนให้เป็นระบบความคิดสากลนั้นทำได้ยาก ปรัชญาของแต่ละชนชาติมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม”⁴

การที่ไม่สามารถให้ความจำกัดความของคำว่าปรัชญาให้ลงในความหมายที่กระทัดรัดแบบเดียวกันจึงทำให้นักปรัชญาแต่ละท่านให้ความจำกัดความหมายของปรัชญาแตกต่างกันออกไปดังนี้

¹ สิงห์ทน คำขาว, ปรัชญา (คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : 2519), หน้า 33.

² จารุณี เดชวงศศิลป์, ปรัชญากรีก (คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : 2531), หน้า 5.

³ ประพัฒน์ โพธิ์กลางคอน และม่องพรรณ ปิ่นพรานนท์, ปรัชญาเบื้องต้น (โครงการพัฒนาคำราชาภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏ เชียงใหม่ : 2539), หน้า 1.

⁴ Frank Thilly, A History of Philosophy (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1957), p.7.

เพลโต (Plato : 428-347 B.C.) กล่าวว่า “ปรัชญาจะรู้ถึงนิรันดรและธรรมชาติแท้จริงของสิ่งทั้งหลาย”

อริสโตเติล (Aristotle : 384-322 B.C.) กล่าวว่า “ปรัชญา คือ ศาสตร์ ที่สืบค้นธรรมชาติของสิ่งที่มีอยู่โดยตัวเองตลอดจนคุณลักษณะตามธรรมชาติของสิ่งนั้น”

กองต์ (August Conte : 1798-1857) กล่าวว่า “ปรัชญา คือ ศาสตร์ของศาสตร์ทั้งหลาย”

คานท์ (Kant : 1727-1804) กล่าวว่า “ปรัชญา คือ ศาสตร์ว่าด้วยความรู้และการวิจารณ์ความรู้”

ฟีกเต (Fichte : 1762-1815) กล่าวว่า “ปรัชญา คือ ศาสตร์แห่งความรู้ ศาสตร์ว่าด้วยความรู้”

ตัวอย่างความหมายของปรัชญาที่ยกมานั้นแสดงให้เห็นกรอบความคิดของปรัชญาที่ครอบคลุมหลายเรื่อง แต่ก็ทำให้เห็นลักษณะรวมได้ว่า “ปรัชญาหมายถึง การคิดตรอง การคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ เหตุการณ์ของชีวิตมนุษย์ทั้งตนเองและสังคมเพื่อหาคำอธิบาย และวางเป็นหลักกว้าง ๆ สำหรับเป็นแนวในการดำเนินชีวิตจนกระทั่งมีความเข้าใจแน่นอนไปในทางใดทางหนึ่งนั่นเอง”⁵

การที่นักปรัชญาทั้งหลายให้ความหมายของคำว่า “ปรัชญา” แตกต่างกันนั้นก็เพราะว่าขอบเขตการศึกษาปรัชญานั้นกว้าง มีเนื้อหาครอบคลุมหลาย ๆ ด้านเกี่ยวกับโลก และชีวิตของมนุษย์ นอกจากนี้ความคิดทางปรัชญายังได้เปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการอยู่ตลอดเวลาต่างยุคต่างสมัยเป็นไปตามผู้ให้กำเนิดแต่ละบุคคลหรือทฤษฎีแต่ละลัทธิด้วย⁶

สรุปว่า : ยังไม่มีนักปรัชญาผู้ใดที่สามารถให้ความหมายครอบคลุมเนื้อหาของปรัชญาได้อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ การให้คำจำกัดความของปรัชญาจึงแตกต่างกันออกไปตามทัศนะและสาขาที่นักปรัชญาแต่ละท่านสนใจศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาเพื่อใฝ่รู้ความจริงให้แจ่มแจ้งในเรื่องสารัตถะ และแก่นแท้ของโลกและชีวิตที่ดี หรือการค้นคิดและพิจารณาในสิ่งที่เป็นอยู่ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลก ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่ดี ล้วนแต่เป็นประเด็นการศึกษาทางด้านปรัชญาทั้งสิ้น

3.2 สาขาของปรัชญา

การแบ่งสาขาปรัชญานั้นยังไม่สรุปเป็นแบบแผนเดียวกันสามารถทำได้หลายแบบ แต่วิธีที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปคือ

⁵ จารุณี เดชวงศศิลป์, ปรัชญากรีก, หน้า 5.

⁶ ประพัฒน์ โพธิ์กลางคอน และผ่องพรรณ ปิ่นธารานนท์, ปรัชญาเบื้องต้น, หน้า 2.

แบบที่หนึ่ง : ปรัชญาแบ่งเป็น 3 สาขา ได้แก่

- 1) อภิปรัชญา (Metaphysics)
- 2) ญาณวิทยา (Epistemology)
- 3) คุณวิทยา (Axiology) (ซึ่งแบ่งย่อยอีก 3 คือ)
 - 3.1) ตรรกศาสตร์ (Logic)
 - 3.2) จริยศาสตร์ (Ethics)
 - 3.3) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)

แบบที่สอง : ปรัชญาแบ่งเป็น 5 สาขา ได้แก่

- 1) อภิปรัชญา (Metaphysics)
- 2) ญาณวิทยา (Epistemology)
- 3) ตรรกวิทยา (Logic)
- 4) จริยศาสตร์ (Ethics)
- 5) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)

นอกจากนี้ยังมีแบบอื่นคือแบ่งเป็น 4 สาขา ได้แก่ 1) อภิปรัชญา 2) ญาณวิทยา 3) ตรรกศาสตร์ และ 4) จริยศาสตร์ โดยรวมเรื่องของสุนทรียศาสตร์เข้าไว้กับจริยศาสตร์

3.3 ประเภทของปรัชญา

ปรัชญาแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ

3.3.1 ปรัชญาบริสุทธิ์ (Pure Philosophy) ได้แก่ ปรัชญาที่ว่าด้วยทฤษฎีล้วน ๆ ไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติ เช่น อภิปรัชญา ญาณวิทยา ตรรกวิทยา จริยศาสตร์ เป็นต้น

3.3.2 ปรัชญาประยุกต์ (Applied Philosophy) ได้แก่ ปรัชญาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นปรัชญาที่เสริมสร้างคุณค่าทางด้านความรู้ ความคิด แนวปฏิบัติ และแนวทางดำเนินชีวิต

ปรัชญาประยุกต์จึงมีอยู่ในวิชาการเกือบทุกสาขา เช่น ปรัชญาศาสนา ปรัชญาจิตวิทยา ปรัชญาสังคม ปรัชญาการเมือง ปรัชญาเศรษฐศาสตร์ ปรัชญารัฐศาสตร์ ปรัชญาศิลปะ ปรัชญาภาษา และปรัชญาวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

3.4 กรอบความคิดทางอภิปรัชญา (Metaphysical Concept)

อภิปรัชญา (Metaphysics) เป็นปรัชญาสาขาหนึ่งที่ว่าด้วยเรื่องความเป็นจริงว่าด้วยธรรมชาติของโลกหรือจักรวาลและว่าด้วยธรรมชาติของมนุษย์ ความเป็นจริงที่อภิปรัชญาแสวงหานั้น คือ ความเป็นจริงอันเป็นพื้นฐานที่สุดเรียกกันว่า ความจริงอันคิมะ (Ultimate Reality) ⁷ หรือความจริงสูงสุด

จึงเกิดคำถามว่า สิ่งที่เราได้เห็นได้ยินและสัมผัสได้นี้ไม่ใช่ความเป็นจริงหรือยังมีความจริงอะไรอีกนอกจากสิ่งที่สัมผัสได้ น่าสงสัย เพราะสิ่งที่ปรากฏและความเป็นจริงมีบางอย่างไม่เหมือนกัน เช่น เมื่อเรามองที่พื้นถนนในเวลาแดดจ้า จะเห็นว่าถนนข้างหน้าเปียก แต่เมื่อไปถึงที่นั่นกลับเห็นว่า มันแห้ง อีกประการหนึ่ง เมื่อเอาไม้ที่ตรงจุ่มลงไปใต้น้ำใตจะมองเห็นว่าไม้คดงอ ทำให้เห็นได้ว่าภาพที่ปรากฏเห็น กับความเป็นจริงย่อมแตกต่างกันออกไป ดังนั้น นักปรัชญาจึงเกิดความคิดขึ้นมาว่า “สภาพที่ปรากฏ” (Appearance) กับ “สภาพที่เป็นจริง” (Reality) ต้องเป็นคนละอย่าง เพราะสภาพที่ปรากฏนั้นไม่แน่นอนคงที่ จะถือเอาเป็นความจริงไม่ได้ ปัญหาจึงเกิดตามมาว่า มีอะไรบ้างที่เป็นความจริงไม่เปลี่ยนแปลง นอกเหนือไปจากสภาพที่ปรากฏ ถ้ามี สิ่งนั้นจะมีธรรมชาติหรือลักษณะอย่างไร เรารู้อะไรได้อะไรไหม อย่างไร⁷

ในเรื่องเดียวกันนี้ วัตสยะยัน (Vatsyayan) ได้กล่าวว่า “อริสโตเติล เป็นผู้บุกเบิกการศึกษาอภิปรัชญา โดยเรียกว่า การศึกษาสิ่งที่เหลือไปจากวิชาฟิสิกส์ (After Physics) ในขณะที่วิชาฟิสิกส์นั้นได้ศึกษากฎเกณฑ์ของสิ่งที่ปรากฏเป็นรูปร่างภายนอก ส่วนอภิปรัชญาจะคิดในเรื่องความจริงที่เป็นสาระตะ ซึ่งอยู่เหนือสรรพสิ่ง”⁸

จากวัตถุประสงค์และประเด็นปัญหาที่กล่าวมานั้นจึงมีคำถามในรายละเอียดของอภิปรัชญาในเรื่องต่อไปนี้

- ธรรมชาติที่ปรากฏแก่เราคืออะไร?
- อะไรคือความจริงแท้?
- มีโลกเพียงหนึ่งเดียวหรือมีอีกโลกอื่น ๆ?
- หากมีโลกอื่น ๆ อีก จะมีความสัมพันธ์กันอย่างไร?
- ใครเป็นผู้สร้างโลก?
- โลกถูกกำหนดหรือมีอิสระ?
- พระผู้เป็นเจ้ามีหรือไม่ ถ้ามีจะมีอยู่ที่ใด?
- วิญญาณคืออะไร?
- ภายกับจิตสัมพันธ์กันอย่างไร?

เพื่อให้สะดวกในการศึกษาหาความจริง นักปรัชญาจึงแบ่งอภิปรัชญาเป็นสาขาย่อย ๆ

ดังนี้

⁷ วิทย์ วิศุทเวทย์, ปรัชญาทั่วไป (กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์ อจท, 2539), หน้า 178.

⁸ น้อย พงษ์สนธิ์, จริยศาสตร์ (กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์, 2527), หน้า 14.

⁹ Vatsyayan, *Metaphysics and General Philosophy* (Meerut : Kedar Nath Ram Nath, 1977), p.3.

3.4.1 สาขาต่าง ๆ ของอภิปรัชญา

3.4.1.1 แบบที่หนึ่งแบ่งเป็น 3 สาขาคือ

1) อภิปรัชญาว่าด้วยธรรมชาติ คือ ศึกษาเรื่องเอกภพหรือธรรมชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องอวกาศ กาล าสาร ความเป็นเหตุเป็นผล ชีวิต วิวัฒนาการ ความเป็นไปแบบเครื่องจักรกลของเอกภพ และความเป็นไปแบบมีวัตถุประสงค์ของเอกภพ

2) อภิปรัชญาว่าด้วยวิญญาณหรือจิต คือ ศึกษาเรื่องธรรมชาติของวิญญาณ กำเนิดของวิญญาณจุดหมายปลายทางของวิญญาณ และความสัมพันธ์ระหว่างวิญญาณกับร่างกาย

3) อภิปรัชญาว่าด้วยพระผู้เป็นเจ้า หรือสิ่งสมบูรณ์ คือ เป็นการศึกษาเรื่องพระผู้เป็นเจ้าหรือสิ่งสมบูรณ์ ตลอดถึงคุณลักษณะและความสัมพันธ์กับเอกภพและวิญญาณ

3.4.1.2 แบบที่สองแบ่งเป็น 5 สาขาคือ

1) กววิทยา (Ontology) เป็นอภิปรัชญาสาขาหนึ่งที่ว่าด้วยเรื่องความจริงสูงสุด สภาวะของความจริงนั้นเป็นอย่างไร? มีคุณลักษณะอย่างไร?

2) จักรวาลวิทยา (Cosmology) ในหนังสือ “Encyclopedia of Philosophy” ให้ความหมายคำว่า “Cosmology” หมายถึง การค้นคว้ากลุ่มความสัมพันธ์ที่มีความเกี่ยวข้องกันเกี่ยวกับโลกทั้งหมด จักรวาลวิทยาในอีกบางความหมาย หมายถึง การแสวงความรู้เกี่ยวกับโลกในขอบเขตที่กว้าง ๆ The term “Cosmology” stands for a family of related in quires all in some sene concerned the world at large ¹⁰ จักรวาลวิทยามีหน้าที่ศึกษาปัญหาว่าด้วยเรื่องเอกภพ เรื่องโลกที่เราอาศัยอยู่และเรื่องชีวิตในเอกภพ จึงมีคำถามตามมว่า : โลกมีหนึ่งเดียวหรือมีหลายโลก?

3) เรื่องการสร้างโลก (Cosmogony) เป็นทฤษฎีที่ศึกษาเฉพาะเรื่องการสร้างโลกจึงมีปัญหตามมว่า โลกถูกสร้างขึ้นมามีอยู่อย่างนิรันดร์? ใครเป็นคนสร้างขึ้นมามีสร้างด้วยวิธีใด? ปัญหาเหล่านี้เรียกว่า ปัญหาเรื่องการสร้างโลก มีคนบัญญัติคำว่า รังสรรค์วิทยา (Cosmogony)

4) เรื่องปรัชญาเกี่ยวกับอัตตา (วิญญาณ) (Philosophy of Self) เนื้อหาของอภิปรัชญาสาขานี้ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของอัตตา (Self) ประเด็นปัญหามีอยู่ว่า อัตตาคืออะไร? ข้าพเจ้าคืออะไร? ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิตเป็นอย่างไร?

¹⁰ Paul Edwards, Editor in Chief, The Encyclopedia of Philosophy (New York : Macmillan Publishing Co., Inc. & The Free Press, 1967), p.237.

5) เทววิทยา(Theology) เป็นวิชาที่ว่าด้วยพระเจ้าและความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับโลก ¹¹ และถือว่าเป็นสาขาหนึ่งของอภิปรัชญา เทววิทยามี 2 แบบคือ เทววิทยาธรรมชาติ และเทววิทยาวิวรรณ์

เพื่อความสะดวกในการนำไปเป็นกรอบของการวิจัยหาแนวความคิดทางอภิปรัชญาที่แฝงอยู่ในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก ผู้วิจัยได้เลือกเอาแบบที่สองมาเป็นกรอบประเด็นเพื่อศึกษาด้วยเหตุผลว่าเป็นการแยกรายละเอียดของประเด็นปัญหาที่ชัดเจนกว่า

3.4.1.3 องค์ประกอบของแต่ละสาขาที่เลือกมาศึกษา

1) เทววิทยาประกอบด้วย 5 สาขาย่อย

(1) เอกนิยมแบบจิตนิยม (Idealistic Monism) ถือว่าความแท้จริงมีสิ่งเดียวมีสภาพเป็นจิต เช่น เอกนิยมของสปีโนซา

(2) เอกนิยมแบบสสารนิยม (Materialistic Monism) ถือว่าความแท้จริงมีสิ่งเดียวมีสภาพเป็นสสาร เช่น ธาเลส เห็นว่า น้ำ คือ ความแท้จริง

(3) ทวินิยม (Dualism) ถือว่าความแท้จริงมี 2 สิ่ง คือ จิต และสสาร เช่น ทวินิยมของเดส์คาร์ตส์

(4) พหุนิยมแบบจิตนิยม (Idealistic Pluralism) ถือว่าจิตเป็นความแท้จริง แต่มีจำนวนมากเช่น “โมนาด” ของไลบ์นิตซ์

(5) พหุนิยมแบบวัตถุนิยม (Materialistic Pluralism) ถือว่าสสารเป็นความแท้จริง แต่มีจำนวนมากเช่น “ปรมาณูนิยม” ของเดโมคริตัส

2) จักรวาลวิทยา แบ่งออกเป็น 3 ทศนะคือ

(1) จิตนิยม มีความเชื่อว่ามี 2 โลก คือ โลกแห่งจิต และโลกสสารเพลโตมีทัศนะว่า เนื้อแท้ของจักรวาลมี 2 ประเภทคือ สิ่งทั้งหลายที่เป็นวัตถุสามารถจับต้องได้ ซึ่งเรียกว่า สสาร และสิ่งที่เป็นอสสาร คือ ไม่ใช่วัตถุจับต้องไม่ได้ เรียกว่า “จิต” หรือ “แบบ” ¹² เขายืนยันว่า “แบบ” มีอยู่ก่อนสรรพสิ่ง โดยอยู่อีกโลกหนึ่งต่างหากจากโลกวัตถุคือ จะอยู่ในโลกของแบบ (World of Form) โลกแห่งแบบนี้เป็นสิ่งที่มีความคงทนถาวรไม่เปลี่ยนแปลง ไม่สูญสลาย ไม่ถูกทำลาย สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง อีกทั้งยังเป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่งในโลกมนุษย์ที่เราอาศัยอีกด้วย ¹³

¹¹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พ.ศ.2525, หน้า 409.

¹² วิทย์ วิศเวทย์, ปรัชญาทั่วไป, หน้า 9.

¹³ จารุณี เดชวงศศิลป์, ปรัชญาเบื้องต้น (เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537), หน้า 32.

(2) สสารนิยม มีความเห็นว่า สสารเท่านั้นที่เป็นจริงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นจริงต้องเป็นสสารหรือไม่ก็ต้องเป็นสิ่งที่ในขั้นสุดท้ายจะต้องมีสสารเป็นฐานรองรับ¹⁴ วัตถุหรือสสาร คือสิ่งกินที่มีขนาด อยู่ในเวลาใดหนึ่ง และวัตถุนั้นสามารถทอนลงเป็นหน่วยย่อยที่สุดได้ด้วย

นักปรัชญาสสารนิยมเห็นว่า โลกของเราเป็นดาวพระเคราะห์ดวงหนึ่งใน 9 ดวงที่โคจรรอบดวงอาทิตย์ ซึ่งเมื่อรวมเข้ากับกลุ่มสะเก็ดดาว (Asteroids) ดาวหางและดวงจันทร์ทั้งหลายก็จะได้สุริยจักรวาลของเรา¹⁵

(3) ธรรมชาตินิยม

ลัทธิธรรมชาตินิยมเป็นความคิดหนึ่งซึ่งอยู่ระหว่างกลางแนวความคิดของจิตนิยมและสสารนิยม นักปรัชญาธรรมชาตินิยมบางทีก็เรียกว่า ปรัชญาสามัญนิยม (Realism)¹⁶

ธรรมชาตินิยมเชื่อว่า จักรวาล หรือโลก ประกอบไปด้วยสิ่งธรรมชาติเท่านั้น สิ่งใดมิใช่สิ่งธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ธรรมชาติ สิ่งนั้น ๆ มิใช่สิ่งเป็นจริง สิ่งที่เป็นจริงจะต้องมีลักษณะ 2 ประการคือ

1. เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ในระบบของอวกาศ - เวลา
2. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดับลงโดยสาเหตุ และสาเหตุนั้นก็เป็สิ่งธรรมชาติด้วย

ธรรมชาตินิยมเชื่อในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แต่ก็ไม่รับรองว่าวิทยาศาสตร์จะให้คำตอบในเรื่องความเป็นจริงของธรรมชาติได้ทั้งหมด

ธรรมชาตินิยมไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีของสสารนิยมที่ว่าทุกอย่างทอนลงได้จนถึงอะตอมกับการเคลื่อนไหวของอะตอม

ธรรมชาตินิยมมีทัศนะว่ามีบางสิ่งบางอย่างในโลกนี้มีอยู่จริง แต่ไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยวิทยาศาสตร์ เพราะไม่ใช่ทุกอย่างจะทอนลงเป็นอะตอมกับการเคลื่อนไหว และคุณภาพบางอย่างก็ไม่สามารถทอนลงเป็นปริมาณได้¹⁷

ดังนั้นธรรมชาตินิยมจึงเชื่อว่า ในจักรวาลมีสิ่งซึ่งเป็นจริงมากมายหลายสิ่งนั้นก็เป็นจริงในตัวเอง ไม่สามารถตัดทอนลงได้ และมีบางสิ่งที่ไม่สามารถเข้าถึงได้โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์

¹⁴ วิทย์ วิศทเวทย์, ปรัชญาทั่วไป, หน้า 29.

¹⁵ กิรติ บุญเจือ, ปรัชญาเบื้องต้น (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521), หน้า 60.

¹⁶ วิทย์ วิศทเวทย์, ปรัชญาทั่วไป, หน้า 29.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

3) การสร้างโลก มี 2 ทฤษฎี คือ

(1) ทฤษฎีที่ว่าโลกถูกสร้างขึ้นโดยทันที ซึ่งพระผู้เป็นเจ้าสร้างขึ้นแต่การสร้างนั้นมี 2 แบบคือ

1. สร้างชนิดสมบูรณ์ เพียงแต่กล่าวว่า “ขอให้โลกจงเกิดขึ้น” แล้วโลกก็เกิดขึ้นทันที ขณะที่ทรงสร้างนั้นไม่มีอะไรนอกจากตัวพระองค์เอง

2. สร้างจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว และสิ่งนั้นไม่มีระเบียบ พระเจ้าทรงเป็นสถาปนิกสร้างขึ้น ผู้ให้กำเนิดทฤษฎีนี้ได้แก่ เพลโด ซึ่งถือว่า พระเจ้าคือสถาปนิก มีรูปแบบที่สมบูรณ์อยู่แล้ว และมีวัดฤคิบบอยู่แล้ว พระองค์ทรงเป็นผู้นำวัดฤคิบบเหล่านั้นมาสร้างตาม “แบบ” พระเจ้าไม่ใช่ผู้เสกสร้างโลก

(2) ทฤษฎีวิวัฒนาการ เป็นทฤษฎีที่ได้รับอิทธิพลจากวิทยาศาสตร์ และอาศัวยวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือเพื่อพิสูจน์ มี 2 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีวิวัฒนาการแบบจักรกลของสเปนเซอร์ ซึ่งถือว่าโลกเรานั้นเดิมที่เป็นเพลึงหมอก ครั้นแล้วหมอกเพลึงเหล่านั้นค่อย ๆ วิวัฒนาการมาจนเป็นดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ

2. ทฤษฎีวิวัฒนาการชีววิทยาของ คาร์วิน มีหลักสำคัญว่า

1. เกิดมีความเปลี่ยนแปลงโดยบังเอิญและตามธรรมชาติในเซลล์ชีวิต
2. การถ่ายทอดความเปลี่ยนแปลงมายังลูกหลานทางพันธุกรรม
3. การเลือกสรรตามธรรมชาติจะเหลือพวกที่ดีกว่า เก่งกว่า
4. อวัยวะเกิดก่อนการทำหน้าที่อินทรีย์นั้นวิวัฒนาการโดยบังเอิญ แล้วจึงทำหน้าที่

4) ปรัชญาเกี่ยวกับอัตตา (วิญญาณ) มี 2 ประเด็นที่จะต้องศึกษาคือ

(1) อัตตา มีลักษณะคือ เป็นสิ่งไม่กินที่อยู่เหนือกาลและเทศะ เป็นธาตุพิเศษเคลื่อนไหวได้ แต่หาการเริ่มต้นไม่ได้ เคตส์คาร์คัส กล่าวว่า อัตตาคือสารัตถะ ที่มีคุณสมบัติเป็นรูปแบบต่าง ๆ ทางความคิด ตามทัศนะของค้ำนั อัตตา คือ เอกภาพ ที่ตั้งเคราะห์แห่งความคิดและจิตภาพที่มีประสบการณ์ มีสมรรถนะที่จะบังค้ำอยู่เบื้องหลังหน้าที่ต่าง ๆ ของเหตุผล¹⁸ หากดูคำพูดของ เคตส์คาร์คัส “ฉันคิด เพราะฉะนั้น ฉันจึงมีอยู่ (I Think Therefore I am)” แล้วชี้ให้เห็นว่า คำว่า “ฉัน” คือ อัตตา เป็นสิ่งที่ เป็นจิต หรือวิญญาณ

¹⁸ เคื่อน คำคิ, ปัญหาปรัชญา (กรุงเทพฯ : โอเคียนสโตร์, 2530), หน้า 53.

(2) ความสัมพันธ์ภายในจิต ตามทัศนะของเดส์คาร์ตส์ จิตกับกาย ต่างก็กระทบซึ่งกันและกัน โดยผ่านตัวกลาง จิตมีอยู่ทุกส่วนของร่างกาย แต่มีมากที่สุดอยู่ที่ต่อม คล้ายผลัดสนอยู่ในสมอง ทำหน้าที่แลกเปลี่ยนอิทธิพลกันระหว่างเหตุการณ์ทางจิตภาพ กับเหตุการณ์ทางกายภาพ

5) เทววิทยา จะศึกษาในประเด็นต่อไปนี้เป็น

(1) ความหมายของพระเจ้า คือ สิ่งสูงสุดที่เป็นปฐมเหตุให้เกิดและควบคุมสิ่งทั้งปวง ในที่ทั้งปวง ตลอดกาลทั้งปวง

(2) ประเภทของเทววิทยา เทววิทยาแบ่งออกได้ 2 ประเภทคือ

1. เทววิทยาธรรมชาติ หมายถึง พระเจ้าเปิดเผยตัวจะไว้ในธรรมชาติ โดยให้มนุษย์ใช้ความสามารถค้นคว้าไปเรื่อย ๆ
2. เทพวิวรณ์ หมายถึง การเปิดเผยความรู้โดยตรงของพระเจ้าต่อมนุษย์ ผู้ทรงเลือกแล้ว เช่น โมเสส พระเยซู เทพวิวรณ์ จึงเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ เพราะผ่านมาจากพระเจ้าโดยตรง

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้าอยู่เหนือโลก มี 2 กระแสความคิดคือ

1. เทวนิยม ถือว่าพระเจ้าอยู่เหนือโลก สร้างโลกแล้ว มอบพลังให้โลก พระองค์มาอยู่กับโลกเป็นบางครั้ง
2. สกอลเทนิยม ถือว่าพระเจ้าสถิตย์อยู่ในโลก และอยู่ในจิตของสรรพสัตว์ พระเจ้าคือทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกสิ่งทุกอย่างคือพระเจ้าผู้เป็นเจ้า

นอกจากกรอบความคิดทางอภิปรัชญาแบบตะวันตกที่นำเสนอมาแล้ว ผู้วิจัยยังได้นำเอาแนวความคิดทางอภิปรัชญาแบบตะวันออกบางสำนัก ในปรัชญาอินเดีย โดยเฉพาะปรัชญาฮินดู และแนวความคิดเรื่อง รหัสนิยม (Mysticism) มาเป็นกรอบเสริมในการวิเคราะห์อีกด้วย

3.4.1.4 อภิปรัชญาของปรัชญาฮินดู

ปรัชญาฮินดูในอีกชื่อหนึ่งคือปรัชญาพราหมณ์ มีแนวความคิดทางอภิปรัชญาที่ชัดเจนในเรื่อง “พรหมัน” ซึ่งมีชื่อเรียกอยู่ 2 คำคือ อาตมัน และ พรหมัน เป็นวิญญานที่บริสุทธิ์ แต่เรียก 2 ชื่อเพราะในแง่ที่เป็นตัวตนเรียก “อาตมัน” ส่วนในแง่ความรู้เรียก “พรหมัน”

“พรหมัน” เป็นทุกสิ่งทุกอย่างและทุกสิ่งทุกอย่างก็คือ “พรหมัน” พรหมันเป็นสิ่งที่จริงแท้เพียงสิ่งเดียว นอกจากพรหมันแล้วไม่มีอะไรที่เป็นจริง พรหมันเป็นสิ่งที่สมบูรณ์ปราศจากคุณสมบัติทั้งปวง เพราะพรหมันอยู่เหนือโลกแห่งปรากฏการณ์ พรหมันเป็นความจริงสูงสุดอยู่เหนือกาลและเทศะ เป็นเบื้องต้น และเป็นที่สุดของสรรพสิ่ง

พรหมันมี 2 ประเภท คือ

1) ถ้าจะกล่าวในแง่ที่เป็นสิ่งสมบูรณ์ หรือเป็นต้นเหตุของสรรพสิ่งเรียกว่า “ปรพพรหม” หรือ ปรมาตมัน

2) ถ้ากล่าวถึงในฐานะเป็นพระเจ้าสูงสุดหรือพระเจ้ามืดมนเหมือนมนุษย์ เรียกว่า “อปรพพรหม” หรือ อิศวร

อิสวรมีรูปร่างเหมือนมนุษย์ ส่วนพรหมนั้นเป็นอันคิมะสังจะที่ไม่มีรูปร่าง¹⁹

3.4.1.5 รหัสนิยม (Mysticism)

รหัสนิยม คือ ปรัชญาที่มีรากฐานจากวิธีการทางรหัสนิยมในเนื้อหาของ เมตาฟิสิกส์ และญาณวิทยา ดังนั้น ตามทัศนะของรหัสนิยม ความจริงสูงสุดคือ ความลึกลับในธรรมชาติ ซึ่งไม่สามารถอธิบายได้ด้วยภาษาทางเหตุผล เพราะฉะนั้น ลัทธินี้จึงไม่สามารถอธิบายให้ตรงตัวตามภาษาของมนุษย์ได้²⁰

รหัสนิยมปรากฏมีในปรัชญาอุปนิษัตของอินเดียและนักปรัชญากรีกโบราณชื่อ โพลติณัส (Plotinus) แต่คนที่ทำให้แนวคิดนี้เป็นที่รู้จักอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นได้แก่ เฮนรี เบอร์กซอง (Henry Bergson) โดยกล่าวว่า “ความจริงสูงสุดนั้นจะอธิบายได้และยึดถือได้ก็โดยผ่านทางอวัชคณิตญาณโดยตรงเท่านั้น และรหัสนิยมอาจพบเห็นได้ในศาสนาใหญ่ ๆ ของโลก”

ลักษณะสำคัญของรหัสนิยม

- 1) เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวกับความจริงสูงสุด
- 2) รู้ไม่ได้แต่เป็นความจริง
- 3) ความพอใจอันสมบูรณ์ผ่านทางประสบการณ์ แบบรหัสนิยม
- 4) หลีกเลียงความรู้แบบพุทธิปัญญา
- 5) ความรักในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เท่านั้นเป็นมรรควิถี
- 6) ความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีอยู่ในทุก ๆ สิ่ง

3.5 กรอบความคิดทางญาณวิทยา (Epistemological Concept)

ความหมายของญาณวิทยา คือ ทฤษฎีความรู้ เป็นวิชาที่ค้นหาความรู้ แหล่งเกิดความรู้ ธรรมชาติของความรู้ และเหตุแห่งความรู้ที่แท้จริง

3.5.1 ทฤษฎีความรู้ของนักปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่ มี 5 ทฤษฎีสำคัญคือ

3.5.1.1 ทฤษฎีเหตุผลนิยม (Rationalism) กลุ่มนี้ย้ำความสำคัญของความคิดว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานของความรู้ นักปรัชญาคนสำคัญได้แก่ เคสคาร์คัส

¹⁹ ประพัฒน์ โพธิ์กลางคอน และผ่องพรรณ ปัทมรณนท, ปรัชญาเบื้องต้น, หน้า 48-49.

²⁰ เคือน คำดี, ปัญหาปรัชญา, หน้า 101.

3.5.1.2 ทฤษฎีประจักษ์นิยม (Empiricism) กลุ่มนี้เห็นว่าการสังเกตและการรับรู้ หรือประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสเป็นปัจจัยของความรู้ หรือเรียกอย่างหนึ่งว่าประสบการณ์นิยม นักปรัชญาคนสำคัญได้แก่ จอห์น ล็อก

3.5.1.3 ทฤษฎีเพนทาการนิยม (Sensationism) เดวิด ฮิวม์ (David Hume) ได้ปรับปรุงทฤษฎีประจักษ์นิยมของล็อก เสียใหม่ และเรียกว่า ทฤษฎีเพนทาการนิยม โดยถือว่า ความรู้เกิดจากความประทับใจหรือความประทับใจ (Impression) ซึ่งความประทับใจมี 2 แบบ

1. ความประทับใจที่เกิดจากเพนทาการ หมายถึง การรับรู้โดยทั่ว ๆ ไปจะจงใจหรือไม่ก็ตาม

2. ความประทับใจที่เกิดจากมโนภาพ คือ การถ่ายแบบอย่างเลื่อนลงจากความประทับใจ

3.5.1.4 ทฤษฎีอโนมานิยม (Apriorism) คานท์ (Kant) ได้รวบรวมทฤษฎีเหตุผลนิยม และทฤษฎีประจักษ์นิยม เข้าด้วยกัน โดยถือว่าความรู้เกิดจากประสบการณ์และการคิดหาเหตุผลรวมกัน เขากล่าวว่าเนื้อหาของความรู้ได้จากได้มาจากประสบการณ์ และรูปแบบของความรู้ได้มาจากการคิดหาเหตุผล

3.5.1.5 ทฤษฎีอิมมัตติญาณนิยม (Intuitionism) เฮนรี เบอร์กซอง (Henri Bergson) มีทัศนะว่าสัญชาตญาณเท่านั้นที่ให้ความรู้ที่แท้จริง เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นโดยการเพ่งภายในจิตอันเป็นความรู้พิเศษ ซึ่งแสดงตัวปัญญานันติที่ติดมากับจิตเป็นการหยั่งรู้อย่างลึกซึ้งด้วย ซึ่งในพระพุทธศาสนาเรียกว่า “ปัญญานันติ” หรือ “วิปัสสนาปัญญา”

3.5.2 ทฤษฎีความรู้ทางพุทธศาสนา

“ปัญญา” หมายถึง ความรู้ที่ละเอียดทั่วถึงเป็นความรู้แจ้งเห็นจริงด้วยตนเอง

3.5.2.1 ปัญญามี 2 ประเภท คือ

1) โลกียปัญญา ได้แก่ ปัญญาที่เกิดจากการฟัง คิดเพ่งพิจารณาเข้าใจ ตามความเป็นจริง แต่ปัญญาระดับนี้ยังไม่เที่ยง เพราะยังติดสัทธิกายทิฐิ และวิจิกิจฉาไม่ได้เด็ดขาด

2) โลกุตตรปัญญา ได้แก่ ปัญญาของพระอรหันตบุคคล

3.5.2.2 การเกิดปัญญา แบ่งได้ 3 แบบคือ

1. สุตมยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการสดับ การเล่าเรียน และพิจารณาจนเห็นแจ้ง

2. จินตามยปัญญา คือ ปัญญาเกิดจากการคิดพิจารณาหาเหตุผลจนเห็นแจ้ง

3. กวณามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการฝึกอบรม ลงมือปฏิบัติทางจิตใจ เช่น เพ่งพิจารณาหาความรู้ในจิตใจ

3.6 กรอบความคิดทางตรรกวิทยา (Logical Concept)

3.6.1 ความหมาย : ตรรกวิทยาหรือตรรกศาสตร์ มาจากคำทางศัพท์ภาษากรีกว่า Logike ซึ่งตรงกับคำนามว่า Logos คำว่า Logos หมายถึง ความคิด และคำพูด การที่ Logos หมายถึง ความคิดและคำพูด ก็เพราะว่าความคิด และคำพูดมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ภาษาที่ยังอยู่ในใจไม่แสดงออกภายนอกเรียกว่า ความคิด เมื่อแสดงออกทางวาจาเรียกว่า คำพูด เพราะฉะนั้น ตรรกวิทยาจึงเป็นวิชาที่ว่าด้วย ความคิดที่แสดงออกมาเป็นภาษา²¹

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของตรรกวิทยาว่า “ตรรก-วิทยา หมายถึงวิชาว่าด้วยการคิด หาเหตุผล วิชาว่าด้วยกฎแห่งความคิด”²²

3.6.2 ประเภทของตรรกวิทยา

ตรรกวิทยามี 2 ประเภท คือ

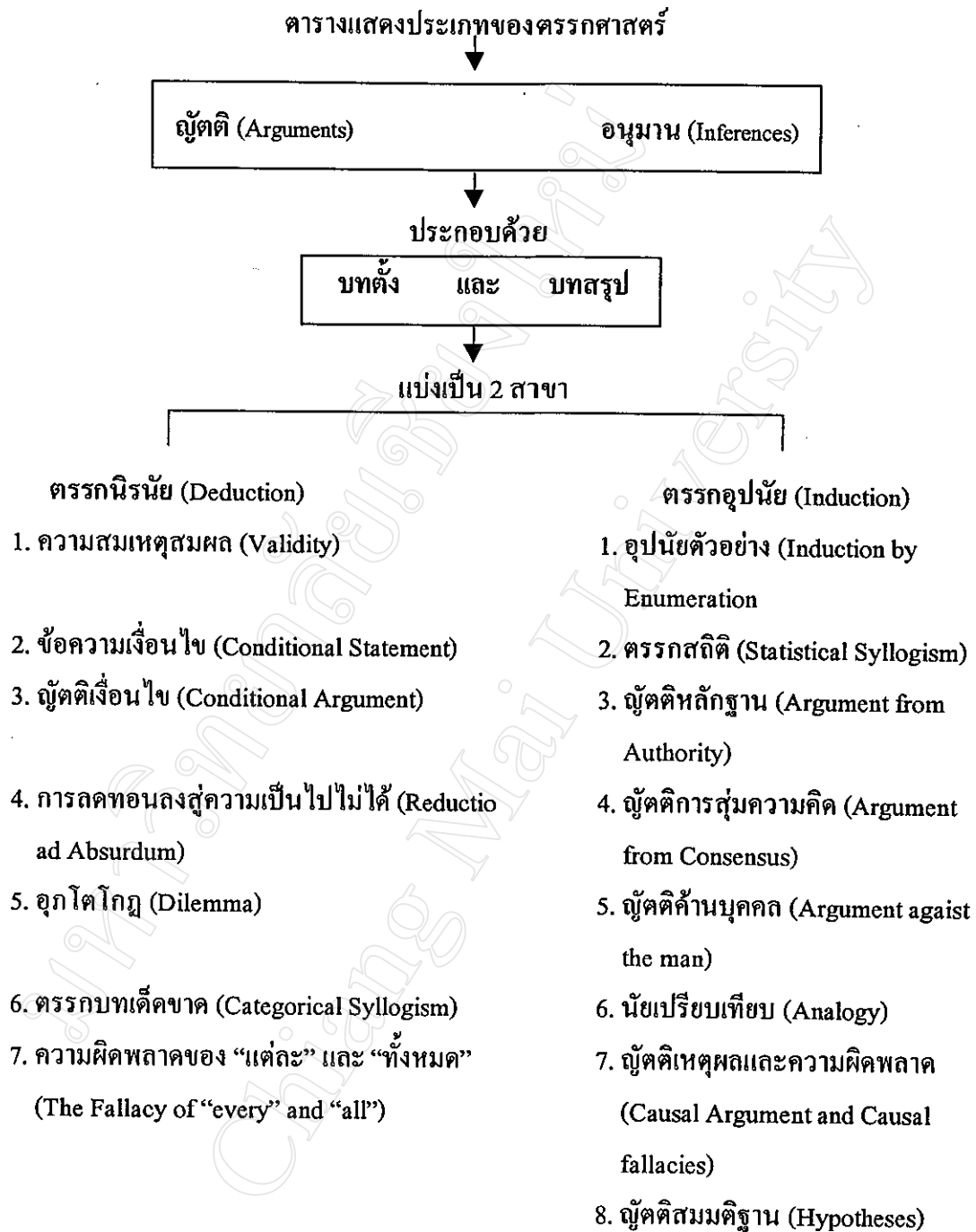
3.6.2.1 ความจริงทางรูปแบบ (Formal Truth) ตรรกวิทยา ประเภทนี้มุ่งค้นหาความจริงของความคิดตามรูปแบบเท่านั้น คือ คำนึงถึงรูปแบบของความคิดเท่านั้น ไม่คำนึงถึงเนื้อหา ตรรกวิทยาเชิงรูปแบบ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตรรกวิทยาริสุทธ์ (Pure Logic) หรือบางครั้งเรียกว่า ตรรกวิทยานิรนัย (Deductive Logic)

3.6.2.2 ความจริงทางเนื้อหา (Material Truth) ตรรกวิทยาประเภทนี้ไม่ได้มุ่งหาความจริงตามรูปแบบเท่านั้น แต่พิสูจน์ความจริงของเนื้อหาด้วย คือเราดูที่ว่าบทสรุปที่ได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายหรือไม่ ตรรกวิทยาเชิงเนื้อหาเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตรรกวิทยาประยุกต์ (Applied Logic) บางครั้งเรียกว่า ตรรกวิทยาอุปนัย (Inductive Logic)

สรุปว่า ตรรกวิทยานิรนัย คือ ตรรกวิทยาที่คิดหาเหตุผลจากหลักทั่วไปไปหาบทสรุปปลีกย่อย ตรรกวิทยาอุปนัย คือ ตรรกวิทยาที่คิดหาเหตุผลจากข้อเท็จจริงปลีกย่อย ไปหาบทสรุปซึ่งเป็นหลักทั่วไป

²¹ อมร โสภณวิเศษรุ่งค์, ตรรกวิทยานิรนัย (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), หน้า 1.

²² พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พ.ศ. 2522, หน้า 171.

3.7 กรอบความคิดทางจริยศาสตร์ (Ethical Concept)

3.7.1 ความหมายของจริยศาสตร์ : จริยศาสตร์แปลจากภาษาอังกฤษ คำว่า Ethics ซึ่งรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า Ethica ได้มาจากศัพท์ Ethos แปลว่า ขนบธรรมเนียมหรือครรลองแห่งชีวิต

ความหมายอันแท้จริงของจริยศาสตร์นั้นเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยคุณค่าทางจริยธรรมจรรยาของมนุษย์โดยการศึกษาให้รู้ถึงความจริง ซึ่งจะเป็นหลักการ หรือมาตรฐานในการวินิจฉัยว่าความประพฤติ หรือการกระทำนั้น ๆ ถูกหรือผิด (Morally Right or Morally Wrong) และรวมถึง

การค้นหาอุดมคติที่ประเสริฐ (Ideal) ที่มนุษย์ควรจะยึดเป็นหลักในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งวิธีการ (Means) ที่จะช่วยให้บรรลุถึงอุดมคติอันประเสริฐนั้น²³

3.7.2 ปัจจัยทางจริยธรรม

ปัจจัยทางจริยธรรมจำแนกได้ 4 ประการคือ

3.7.2.1 ประเพณี เป็นการปฏิบัติสืบๆ กันมา จากคนรุ่นหนึ่งถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อๆ มา

3.7.2.2 สังคม เป็นสภาพแวดล้อมของชีวิตแต่ละบุคคลมันมีผลกระทบโดยตรงต่อแต่ละคน และแต่ละบุคคลจะอยู่ร่วมกับสังคมโดยวิธีใด

3.7.2.3 การเมือง และกฎหมาย เป็นสิ่งช่วยไม่ให้คนกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร

3.7.2.4 ศาสนา เพราะความเชื่อในศาสนาจึงทำให้คนละเว้นจากความชั่ว เช่น การมีเมตตาต่อกัน กลัวบาป กลัวพระเจ้าลงโทษ กลัวผีหรือวิญญาณอื่นๆ

3.7.3 ขอบข่ายและเนื้อหาของจริยศาสตร์ ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้คือ

3.7.3.1 อภจริยศาสตร์ (Meta – Ethics)

อภจริยศาสตร์ ศึกษาเรื่องธรรมชาติของความคิด การนิยามความคิด ความดีมีจริงหรือไม่ ความคิดสูงสุดเป็นอย่างไร มีอะไรเป็นเครื่องชี้แนะในการตัดสินใจทางจริย

3.7.3.2 อุดมคติของชีวิต (Ideal of Life)

ศึกษาเกี่ยวกับอุดมการณ์อันสูงสุดของชีวิตมนุษย์อะไรเป็นสิ่งที่ดี และประเสริฐที่สุดในชีวิตมนุษย์ การมีชีวิตอยู่เพื่ออะไร ควรทำอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมายที่ทุกคนแสวงหา ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอุดมคติของชีวิต จำแนกย่อยออกเป็น 2 ประการคือ

1) สุขนิยม (Hedonism) ถือว่า สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต คือ ความสุข ลักษณะนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

(1) ปังเจกสุขนิยม ถือว่า คนควรทำทุกอย่างเพื่อความความสุขส่วนตัว ไม่มีความสุขใดนอกจากของตนเอง เอพิคิวรัส และลัทธิจารวากของอินเดีย อยู่ในกลุ่มความคิดดังกล่าว

(2) สากลสุขนิยม หรือประโยชน์นิยม ถือว่า มนุษย์จึงแสวงหาความสุขที่ดีที่สุดต้องเป็นความสุขมากที่สุด แก่คนจำนวนมากที่สุด นานที่สุด กลุ่มนี้ประกอบด้วย เบนธัม และ มิลล์

2) อสุขนิยม (Non – Hedonism) พวกนี้ถือว่า ความสุขเป็นสิ่งที่ดี แต่ไม่ใช่ดีที่สุด และไม่ควรแสวงหาแต่ความสุขอย่างเดียว ลักษณะนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

(1) ปัญญานิยม ถือว่า ความรู้เป็นสิ่งดีที่สุด นักปรัชญาคนสำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่ โสคราติส เพลโต และอริสโตเติล

²³ น้อย พงษ์สนิท, จริยศาสตร์, หน้า 19.

(2) วิมุตตินิยม (Salvationism) ถือว่า ความสงบของจิต ความหลุดพ้นจากความต้องการเป็นสิ่งที่ดี ความหลุดพ้นหมายถึง ความที่จิตพ้นจากความต้องการ จิตสะอาด ปราศจากกิเลส

นักปรัชญากลุ่มนี้ประกอบด้วย ลัทธิชินนิก (Cynic) ลัทธิสโตอิก (Stoic) และลัทธิศาสนาทั้งหลาย

(3) มนุษยนิยม (Humanism) ถือว่า ร่างกายคนเป็นสิ่งสำคัญ ประกอบด้วยกายและจิต ส่วนจิตนั้นอาศัยร่างกาย ไม่อาจแยกเป็นอิสระได้ ฉะนั้นกายและจิตจึงมีความสำคัญเสมอกัน มนุษยนิยมเห็นว่า มนุษย์มีธรรมชาติเป็นของตนเอง มนุษย์ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่พืช ไม่ใช่พระเจ้า สิ่งสำคัญสำหรับมนุษย์จึงเป็นร่างกายและจิตใจของตนเอง

3.7.4 เกณฑ์การตัดสินคุณค่าของจริยธรรม

มี 2 เกณฑ์หลักคือ

1) สัมพัทธนิยม (Relativism) ถือว่าความดี-ชั่ว ถูกผิด เป็นสิ่งสัมพัทธ์ ไม่ตายตัว การกระทำจะถือว่าดีหรือชั่วขึ้นกับหลายปัจจัย และมีความสัมพันธ์กับสภาพอย่างอื่นด้วย เช่น จริตประเพณี กาละ เทศะ หรือแม้แต่ความเห็นส่วนตัวของแต่ละบุคคล

2) สัมบูรณ์นิยม (Absolute) การตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมนั้นทำได้ตามจิตสำนึก เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมจึงเป็น “มโนธรรม” ลัทธิมโนธรรม เชื่อว่าทุกสิ่งในโลกต้องมีแก่นแท้ของมันเสมอไป มโนธรรมเป็นสำนึกในส่วนลึกของจิต มโนธรรมนั้นมนุษย์ทุกคนมีติดตัวมาแต่กำเนิด

3.8 กรอบความคิดทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetical Concept)

3.8.1 ความหมาย : สุนทรียศาสตร์เป็นปรัชญาสาขาหนึ่งที่ว่าด้วยความงาม และสิ่งที่มีงามทั้งในงานศิลปะ และในงานธรรมชาติ โดยศึกษาประสบการณ์คุณค่าความงาม และมาตรฐานในการวินิจฉัยว่า อะไรงาม อะไรไม่งาม²⁴

ส่วนคำว่า “สุนทรียศาสตร์” มาจากศัพท์ว่า “สุนทรีย์” กับ “ศาสตร์” สุนทรีย์ แปลว่า งาม สุนทรียศาสตร์ จึงหมายถึงวิชาที่ว่าด้วย ความงาม ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Aesthetics” ซึ่งมาจากภาษากรีกว่า Aistheticos หมายถึง ความรู้สึก ด้วยผัสสะ ศัพท์ Aesthetics ในภาษาอังกฤษกำหนดไว้ให้หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยศิลปะโดยทั่วไป²⁵

3.8.2 สาขาของสุนทรียศาสตร์ จำแนกได้ 3 สาขา คือ

²⁴ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2532, หน้า 4.

3.8.2.1 ปรัชญาสุนทรียศาสตร์ : มีการนำทฤษฎีของนักปรัชญาแต่ละสมัยมาใช้วิเคราะห์ มโนทัศน์ทางสุนทรียศาสตร์ โดยวิเคราะห์คุณค่าของความงาม ความดี ความถูกต้อง สมเหตุ สมผล เข้าประกอบกัน

3.8.2.2 ปรัชญาศิลปะ คือ การนำวิธีการของปรัชญามาวิเคราะห์มโนทัศน์ของศิลปะ และทฤษฎีทางศิลปะทุกระดับ ตามกระบวนการของปรัชญา ตั้งแต่ระดับต่ำสุดจนถึงระดับสูงสุดตามลำดับ

3.8.2.3 ปรัชญาการวิจารณ์ คือ นำวิธีทางปรัชญาและทัศนะทางปรัชญามาวิเคราะห์ มโนทัศน์หรือทฤษฎีสำคัญของศิลปะที่ใช้ในการพรรณนาตีความหรือประเมินค่าศิลปะ โดยมีผลงานทางศิลปะให้วิจารณ์

3.8.3 ทฤษฎีสำคัญของสุนทรียศาสตร์

3.8.3.1 ทฤษฎีสุนิยมหรือลัทธิสุขนิยม (Hedonism) ถือเอาความสุขหรือความพึงพอใจเฉพาะหน้าเป็นจุดหมายของชีวิต คนลัทธิสุขนิยมมักบอกโดยเอาความพึงพอใจทุกโอกาส เนื้อแท้ของทฤษฎีนี้จึงมีอยู่ว่าประสบการณ์ทางสุนทรียะ เป็นทัศนะที่บ่งบอกถึงความเพลิดเพลิน ความพอใจ หรือความชอบเป็นหลัก นักปรัชญาค้นสำคัญได้แก่ ยอชจ์ ซันตายานา (George Santayana)

3.8.3.2 ทฤษฎีการถ่ายแบบ (Imitation Theory) ทฤษฎีนี้มีความคิดว่า เป้าหมายของศิลปินคือ เพื่อถ่ายแบบโดยสื่อบางชนิด นักปรัชญาค้นสำคัญได้แก่ เพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle)

3.8.3.3 ทฤษฎีการแสดงออกทางอารมณ์ (The Expression Theory) ถือว่าผลงานด้านศิลปะ คือการแสดงออกทางอารมณ์ของศิลปิน เผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยเฉพาะ เผยแพร่กับผู้ที่มีความต้องการทางด้านศิลปะ นักปรัชญากลุ่มนี้ได้แก่ อี.เอฟ.คาร์ริตต์ (E.F. Carritt) และ ตอลสตอย (Tolstoy)

3.8.3.4 ทฤษฎีรหัสยะ (The Mystic Theory) เป็นทฤษฎีที่ถือว่ามีความจริงหรือคุณค่าบางอย่างที่บุคคลผู้สัมผัสพิเศษเท่านั้นจึงจะเข้าถึงได้ ซึ่งเรียกว่า รหัสยะภาวะ ประสบการณ์เชิงรหัสยะเป็นแรงคล้อยตามจิตตวิญญูต่อจิตกรรม และต่อคนตรี กระตุ้นให้นักศิลปินนำมาปฏิบัติเพื่อสร้างมรดกทางวัฒนธรรม นักปรัชญาค้นสำคัญได้แก่ โพลติณุส (Plotintus) และ อาร์เธอร์ โชเพินเฮาเออร์ (Arthur Schopen Hauer)

3.8.3.5 ทฤษฎีจิตวิสัย (Subjectivist Theories) ถือว่าความสวยความงามเป็นสิ่งที่แต่ละคนชอบและแต่ละคนเข้าใจ ความงามจึงเป็นสิ่งที่จิตวิสัยหมายความว่าใครว่าชอบก็ถือว่าสิ่งนั้นๆ เป็นสิ่งที่สวย ที่งาม ใครไม่ชอบก็ถือว่าสิ่งนั้นไม่สวยไม่งาม จิตวิสัยจึงเป็นทฤษฎีที่ถือว่าความงามขึ้นอยู่กับลักษณะการรับรู้ หรือการพิจารณาของตัวผู้รู้ นักปรัชญาที่สำคัญได้แก่ จอห์น ฮอสเปอร์ส (John Hospers)

3.8.3.6 ทฤษฎีวัตถวิสัย (Objectivist Theories) เป็นทฤษฎีตรงกันข้ามกับจิตวิสัย ทฤษฎีนี้ถือว่าคุณค่าทางสุนทรีย์ ตั้งอยู่บนพื้นฐานเรื่องธรรมชาติของวัตถุเอง ไม่ขึ้นอยู่กับว่ามีผู้เข้าใจหรือชอบไม่ชอบ นักปรัชญาสำคัญได้แก่ คาร์ลมาร์กส์ (Karl Mark)

เนื่องจากปรัชญามีขอบข่ายการศึกษาที่กว้างขวาง มีความหมาย รวบรวมในหลายเรื่อง ซึ่งเป็นการยากที่จะศึกษาครบถ้วนทุกเรื่อง ผู้วิจัยจึงได้เลือกเอาปรัชญาบางสาขาที่เห็นว่าจะมีความหมายรวมในการนำมาวิเคราะห์ คัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกเท่านั้น และเมื่อศึกษาแล้วจะให้เห็นข้อเท็จจริงที่ชัดเจนที่สุด ผู้วิจัยจึงเลือกเอาปรัชญาบริสุทธิ์ 2 สาขาเพื่อมาเป็นกรอบในการศึกษาคือ อภิปรัชญา และจริยศาสตร์